

Eesti

- **Kõrgharidusega noorte täiskasvanute (25–34a) osakaal on viimastel kümnenditel märgatavalt kasvanud.** 2000. ja 2021. aasta võrdluses on see Eestis kasvanud 29%-lt 43%-ni, OECD riikides keskmiselt 21% võrra. Kõrgharidusega noorte täiskasvanute osakaal (43%) on Eestis nüüd kõrgem kui Soomes (40%), aga jääb alla OECD keskmise (46%).
- **Sarnaselt kõigi teiste OECD riikidega omandavad ka Eestis noored naised kõrghariduse suurema tõenäosusega kui mehed.** 2021. aastal oli kõrgharidusega 54% 25–34a naistest ja 33% meestest ning võrreldes 2000. aastaga (38% ja 20%) on hariduslõhe süvenenud.
- Sarnaselt teiste riikidega on **Eesti kõrgharitud täiskasvanute tööhõive määr kõrgem ja nad on majanduslanguste suhtes vastupidavamad** kui madalama haridustasemega inimesed. Lisaks teenivad Eesti kõrgharitud töötajad 37% rohkem kui töötajad, kes ei ole omandanud keskharidust, kuigi kõrgharidusega kaasnev palgalisa on OECD keskmisega võrreldes väiksem.
- **Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia- (IKT) või meditsiini- ja hambaarstiharidusega töötajad teenivad tööturul suurt tulu.** Eestis teenib sellise haridustasemega kõrgharitu keskmiselt 80% rohkem kui töötaja, kes on lõpetanud kunsti või hariduse õppevaldkonnas.
- **Eesti avaliku sektori kulutused alusharidusest kõrghariduseni moodustasid 2019.a 10,6% sisemajanduse kogutoodangust,** mis on ühtlasi OECD keskmine. Kõrgharidus saab 2,8% valitsemissektori kuludest: samal määral Soome ja OECD keskmisega.
- **Sarnaselt teiste riikidega moodustavad palgad Eestis haridussüsteemi kuludest konkurentsituks suurima osa sõltumata haridustasemest.** Kooli tasandi palgad määratakse riikides üldjuhul kindlaks keskselt, aga kõrgharidusasutustel on Eestis rohkem vabadust luua riigi õigusakte järgides oma palgasüsteeme ja -astmeid.

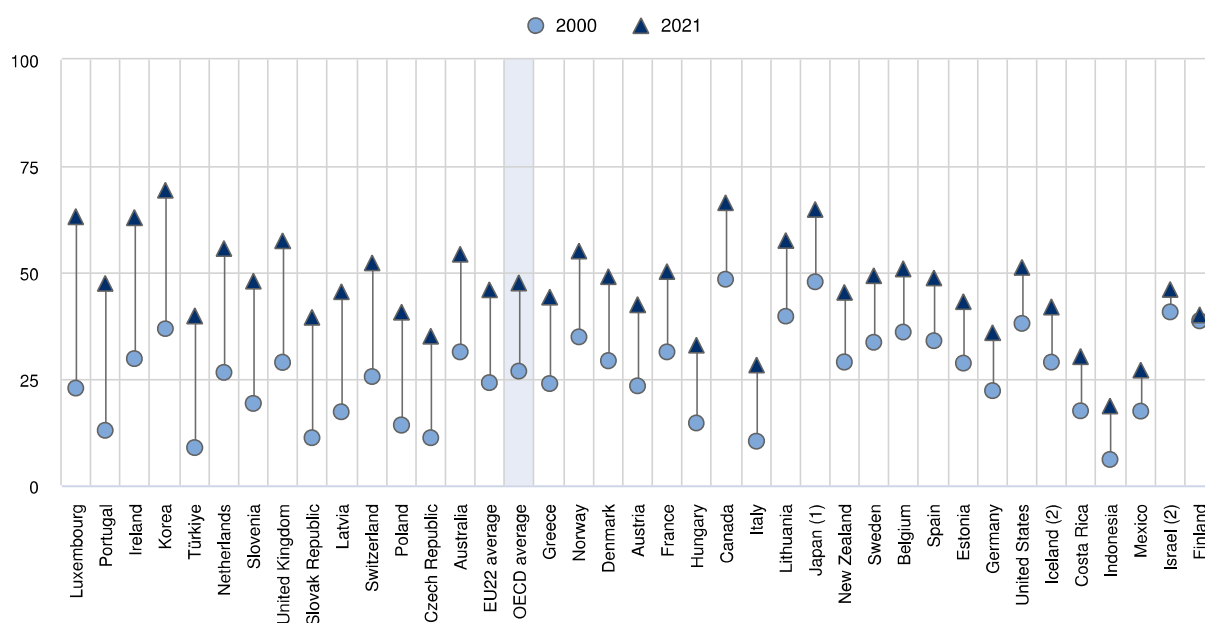
Õppeasutuste tulemuslikkus ja õppimise mõju

- Inimeste haridustase on tõusnud kõigis OECD riikides, eriti kõrgharitute osas. Ajavahemikus 2000–2021 suurenes 25–34a kõrgharitute osakaal keskmiselt 21 protsendi võrra. Eestis toimus sama, olgugi et aeglasemas tempos: 14 protsendi võrra (29%-lt 2000. aastal 43%-ni 2021. aastal) (joonis 1). Sarnaselt enamiku OECD riikidega on kõrgharitute osakaalu kasvu taga peamiselt kõrghariduseni jõudnud naiste suurem osakaal. 25–34a kõrgharitud naiste osakaal on olnud aastakümneid meeste omast suurem, aga süvenev sooline lõhe vajab poliitilist tähelepanu.
- Keskharidust peetakse sageli miinimumkvalifikatsiooniks, mida on vaja, et tööturul edukalt toime tulla. Kuigi haridustaseme üldise tõusuga paralleelselt on vähenenud ka 25–34a keskhariduseta inimeste osakaal, on OECD riikides ikka veel 14% noori täiskasvanuid, kes on lahkunud koolist keskharidust omandamata. Eestis on see osakaal 12%, mis on OECD keskmisest madalam.
- Kõrgemat haridustaset seostatakse sageli paremate tööväljavaadetega ja Eesti ei ole selles osas erand. 2021. aastal oli 25–34a kõrgharitute tööhõive määr Eestis 14 protsendi võrra kõrgem kui

inimestel, kelle haridustase jäi alla keskhariduse, ja kolme protsendi võrra kõrgem keskharidusega või keskharidusjärgse kõrghariduse eelse haridusega inimestel.

- Positiivne seos haridustaseme ja tööhõive määra vahel kehtib kõigis OECD riikides nii meeste kui naiste puhul, aga naiste puhul on see eriti tugev. Eestis oli 2021. aastal tööga hõivatud 55% keskhariduseta naistest, aga 81% kõrgharidusega naistest. Meeste puhul seevastu olid samad näitajad 80% ja 92%.
- Kõigis OECD riikides on kõrgharidusest saadav kasu tööturul osutunud kõige suuremaks majanduskriisi ajal. Sama kehtis COVID-19 pandeemia ajal Eestis. Aastatel 2019–2020 suurenes tööpuudus 25–34a keskhariduseta töötajate hulgas 3,1% võrra, keskharidusega töötajate hulgas 3,5% võrra ja kõrgharidusega töötajate hulgas 1,9% võrra.
- Haridustase ei mõjuta mitte üksnes tööhõivevõimalusi, vaid ka palgataset. OECD riikides keskmiselt teenivad 25–64a keskharidusega või keskharidusjärgse kõrghariduse eelse haridusega töötajad 29% enam kui keskhariduseta töötajad, aga kõrgharidusega töötajate palk on keskhariduseta töötajate omaga võrreldes kahekordne. Eestis on kõrgharidusega töötajate palgavahe teistega OECD keskmisest väiksem. 2020. aastal teenisid keskharidusega või keskharidusjärgse kõrghariduse eelse haridusega töötajad 6% enam kui keskhariduseta töötajad ja kõrgharidusega töötajate teenistus oli keskhariduseta töötajate omast 37% võrra suurem.

Joonis 1. 25–34a kõrgharitute osakaalu muutus (2000 ja 2021, %)

1. Jaapani kõrghariduse andmed hõlmavad kutsekeskhariduse ja keskharidusjärgseid kõrghariduse eelseid õppekavasid (sellesse rühma kuulub alla 5% täiskasvanutest).

2. Võrdlusaasta erineb 2000. aastast: Iisraeli puhul 2002 ja Islandi puhul 2003.

Riigid on esitatud kahanevas järjestuses vastavalt 25–34a kõrgharitute osakaalu erinevusele 2000. ja 2021. aastal.

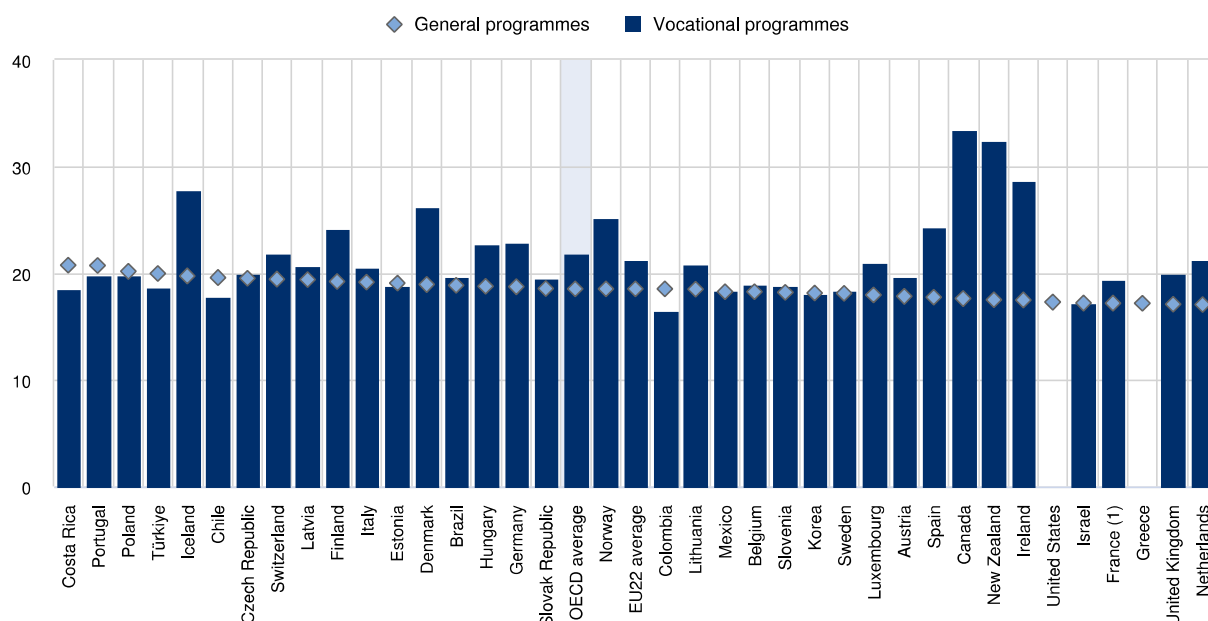
Allikas: OECD (2022), Education at a Glance'i andmebaas, <http://stats.oecd.org/>. Vt lisainfot allikate loetelust ja märkusi lisas 3 (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2022_X3-A.pdf).

StatLink 2 <https://stat.link/j9wp23>

Haridustee algus, kooliaeg ja edasised haridusvalikud

- Kohustuslik kooliiga algab Eestis seitsme aasta vanuses ja lõpeb 16. eluaastal. Vanusevahemik, mille puhul vähemalt 90% rahvastikust õpib tasemehariduses, on kohustuslikust koolieast pikem ning ulatub 4. kuni 17. eluaastani. Olukord on sarnane enamikus OECD riikides: üle 90% rahvastikust osaleb hariduses kohustuslikust koolieast kauem.
- Vanus, mil lapsed alustavad alushariduses, on riigiti väga erinev. Eesti alushariduses hakatakse eesmärgistatud õpitegevusi korraldama alla aastastele lastele ning alushariduses osaleb 26% alla 3aastastest lastest. OECD riikides keskmiselt on alla 3aastaste laste alushariduses osalemise määr 27%, aga varieerub vähem kui 1%-st 63%-ni. 3–5aastaste laste alushariduses osalemise määr kasvab märgatavalt kõigis OECD riikides. Eestis osaleb alushariduses 91% 3–5a lastest, mis on üle OECD keskmise.
- Üldkeskhariduse omandamise keskmine vanus varieerub OECD riikides 17.–21. eluaastani ja on Eestis 19 aastat. Kutsekeskhariduse omandamise keskmine vanus erineb riigiti märksa enam ja jääb OECD riikides 16.–34. eluaasta vahele. Erinevused sõltuvad suuresti sellest, kas õppijad asuvad kutsekeskharidust omandama kohe pärast kohustusliku hariduse lõppu või tööelu kestel. Eestis on kutsekeskhariduse lõpetajate keskmine vanus 19 aastat, mis jääb alla OECD keskmise 22 aasta (joonis 2).
- Peaaegu kõigis OECD riikides moodustavad tütarlapsed enamiku üldkeskhariduse lõpetajatest. Eestis on tüdrukute osakaal 56% (OECD keskmine 55%). Noormehed on omakorda üleesindatud kutsekeskhariduse õppekavadel enamikus OECD riikides ja ka Eestis, kus nad moodustavad 66% kõigist kutsekeskhariduse lõpetanutest (üle OECD keskmise, mis on 55%).
- Eestis õpib 58% 18–24aastastest veel täis- või osajaga kesk- või kõrgharidustasemel (see on üle OECD keskmise 54%). Osa neist õppijatest (Eestis 21% 18–24aastastest) ühendab õppimise mingis vormis töötamisega (vrd OECD keskmine 17%).
- Riikide haridussüsteemid erinevad märgatavalt selles osas, kas kutsekeskhariduse lõpetanu saab jätkata õpinguid kõrghariduses. 12 OECD riigis ja partnerriigis, sh Eestis saab enamik kutsekeskhariduse lõpetanuid jätkata kohe kõrghariduses.
- Nagu kõigis OECD riikides, õpib ka Eestis enamik üliõpilasi (61%) bakalaureuseastmes. Järgmine levinuim kõrgharidusaste varieerub riigiti. Eestis on suuruselt teine kõrgharidusaste magistriõpe, millel õpib 34% üliõpilastest. Sama kehtib 25 teise OECD riigi puhul, ülejäänud 14 riigis, mille kohta on andmeid, moodustavad suuruselt teise rühma kõrghariduse lühitsükli üliõpilased.
- Eestis, nagu ka enamikus teistes OECD riikides oli sisseastujate hulgas 21 protsendiga kõige populaarsem erialavaldkond äridus, haldus ja õigus. Vaatamata üha suuremale vajadusele digioskuste järele ja IKT haridusega inimeste headele hõivevõimalustele valis selle erialavaldkonna üksnes väike osa sisseastujatest. Eestis on tööga hõivatud 91% 25–64aastastest IKT kõrgharidusega inimestest ja IKT üliõpilased moodustavad 10% sisseastujatest, mis ületab OECD keskmist (6%).

Joonis 2. Esmakordsete keskhariiduse lõpetanute keskmine vanus õppekava orientatsiooni järgi (2020, aastat)

1. Prantsusmaa puhul on keskmine vanus arvatud kõigi lõpetanute, mitte esmakordsete lõpetanute keskmise vanuse põhjal.

Riigid on kahanevas järjestuses üldhariduslike õppekavade esmakordsete lõpetanute keskmise vanuse järgi.

Allikas: OECD/Eurostat/UIS (2022), Tabelid B3.1 ja B3.2. Vt lisainfot allikate loetelus ja märkusi lisas 3 (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2022_X3-B.pdf).

StatLink 2 <https://stat.link/mzq170>

Hariduskulutused

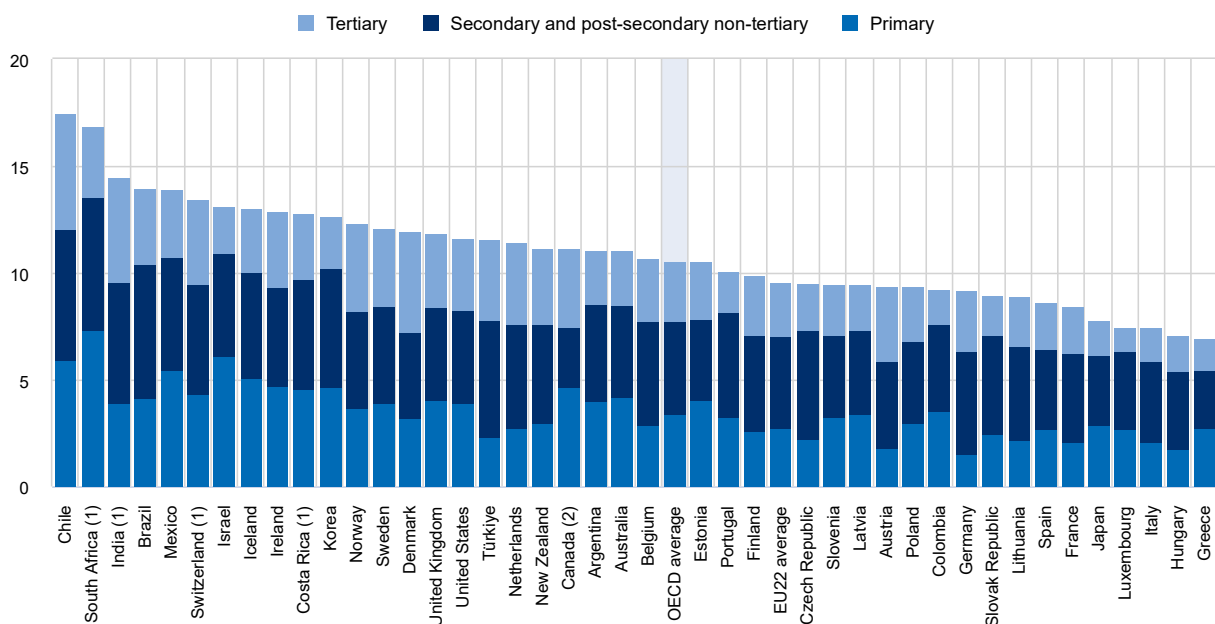
- Kõik OECD riigid panustavad haridusse märkimisväärses osas oma riiklikust kogutoodangust. 2019. aastal kulutasid OECD riigid õppeasutustele algharidusest kõrghariduseni keskmiselt 4,9% sisemajanduse kogutoodangust (SKT). Eestis oli see näitaja 4,7%. Ajavahemikul 2008–2019 suurenes õppeasutuste rahastamine kõigist allikatest Eestis 13%. SKT kasvas samal perioodil siiski veel enam: 22%. Seetõttu vähenes õppeasutustele tehtavate kulutuste osakaal SKTst kõnealusel ajavahemikul 0,4 protsendi võrra.
- Avaliku sektori hariduskulutused algharidusest kõrghariduseni moodustasid Eestis 10,6% valitsemissektori kogukuludest (joonis 3), mis on sama palju kui OECDs keskmiselt. Avaliku sektori kulutused põhiharidusest kõrghariduseni suhtes sisemajanduse kogutoodangusse on seevastu 4,2%, s.o OECD keskmisest (4,4%) madalam.
- Kõigi OECD riikide haridussüsteemide sarnasus põhiharidusest kuni keskhariidusjärgse kõrghariduseni õppekava, õpetamisviiside ning õppe korralduse ja juhtimise mõttes tingib üldiselt sarnase kulutuste struktuuri õppija kohta. OECD riikides tervikuna kulutati põhihariduse tasemel keskmiselt 9923 USD õpilase kohta ja keskhariiduse tasemel 11 400 USD õpilase kohta. Eestis olid vastavad summad põhihariduses 9384 USD ja keskhariiduses 8462 USD õpilase kohta.
- Erinevalt madalamatest haridustasemetest varieeruvad kõrghariduskulud riigiti suurel määral. Kulutused üliõpilase kohta on Eestis sarnaselt peaaegu kõigi teiste OECD riikidega kõrgemad kui

teistel haridustasemetel. Keskmised kulutused üliõpilase kohta on Eestis 16 752 USD aastas, mis on ligikaudu 7400 USD kõrgemad kui kulutused õpilase kohta põhihariduses ja 8300 USD kõrgemad kui keskhariduses. Eesti tase jääb alla OECD keskmise, kuid on sarnane paljude teiste riikide omaga. Keskmisi kõrghariduskulusid (17 559 USD) tõstab mõne riigi, sh Eesti kõrge näitaja. Kulutused teadus- ja arendustegevusele (TA) on Eestis 39%, mis moodustab kõrghariduskuludest suurema osa kui OECD riikides keskmiselt (29%).

- Kõrghariduse eelses hariduses (põhi-, kesk- ja keskharidusjärgne kõrghariduse eelne haridus) domineerib kõigis OECD riikides avaliku sektori rahastus isegi juhtudel, kui osa haridussüsteemist on läinud erakätesse. OECD riikides keskmiselt moodustab erarahastus 10% põhi-, kesk- ja keskharidusjärgse kõrghariduse eelse hariduse rahastusest, Eestis oli see näitaja 2019. aastal 4%. Kõrghariduses seevastu oli erasektori rahastuse osakaal kõigis OECD riikides kõrgem. Eestis ulatus eraraha osakaal kõrghariduses 15%-ni, mis jääb alla OECD keskmise (31%). See on seotud Eesti avaliku sektori suure panusega kõrgharidusse, et pakkuda tasuta haridust kõigile eestikeelsetel õppekavadel täiskoormusega õppivatele üliõpilastele.

Joonis 3. Avaliku sektori kõigi hariduskulude osakaal valitsemissektori kogukuludest (2019)

Põhiharidusest kõrghariduseni (sh TA), %

1. Võrdlusaasta erineb 2019. aastast. Vt üksikasju allikate loetelust.

2. Kanada puhul on põhihariduse hulka on arvestatud ka alusharidus.

Riigid on esitatud kahanevas järjestuses vastavalt kõigi avaliku sektori hariduskulude protsendimäärale valitsemissektori kogukuludest.

Allikas: OECD/UIS/Eurostat (2022), tabel C4.1. Vt lisainfot allikate loetelus ja märkusi lisas 3 (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2022_X3-C.pdf).

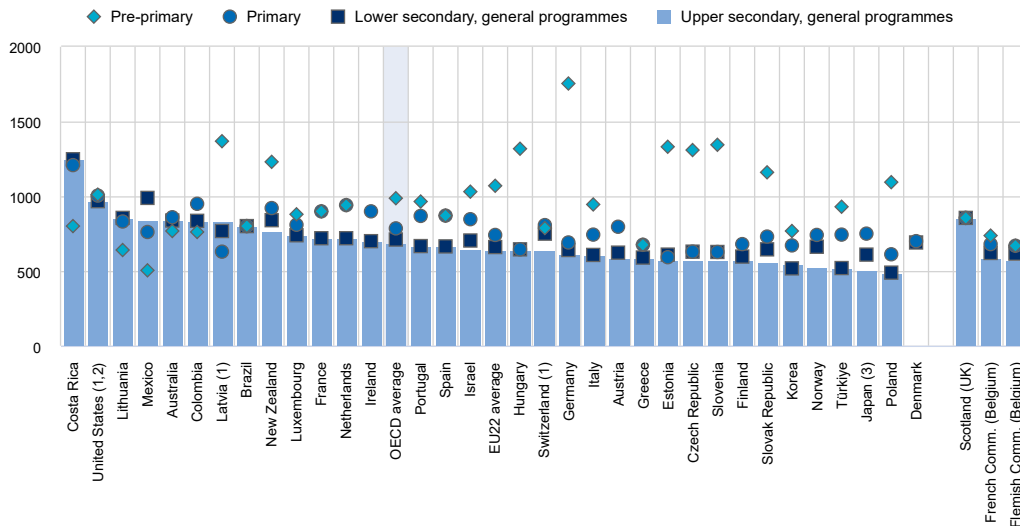
StatLink 2 <https://stat.link/x0g4kl>

Õpetajad, õppekeskkond ja koolikorraldus

- Õpetajate ja koolijuhtide palkadest oleneb suuresti õpetajaameti atraktiivsus, aga need moodustavad ka konkurentsituult suurima osa tasemehariduse kuludest. Enamikus OECD riikides on õpetajate ja koolijuhtide seadusjärgsed palgad seda kõrgemad, mida kõrgema haridustaseme õppeasutuses nad töötavad ja mida suurem on nende töökogemus. Ka tegelikud palgad kasvavad vastavalt sellele, mis haridustaseme õppeasutusega on tegu. OECD riikides keskmiselt ulatuvad tegelikud palgad 41 941 USDst alushariduses kuni 53 682 USDni keskhariduses. Eestis on õpetaja tegelik palk alushariduse tasemel keskmiselt 24 442 USD ja keskhariduse tasemel 31 620 USD.
- Õpetajate keskmised tegelikud palgad on kõrgharidusega töötajate palkadest madalamad peaaegu kõigis OECD riikides ja peaaegu kõigil haridustasemetel. Sama kehtib Eesti kohta. Eesti põhikooli vanema astme õpetajad teenivad 9,7% vähem kui teised kõrgharidusega töötajad. Eesti koolijuhtide tegelikud palgad seevastu on üksnes veidi kõrgemad kui teistel kõrgharitud töötajatel. Eesti erineb sellega enamikust teistest OECD riikidest, kus koolijuhid teenivad üldjuhul teiste kõrgharitud töötajate keskmiste palkadega võrreldes tublisti rohkem.
- Aasta keskmine õppetöö tundide arv, mida OECD riikides eeldatakse avaliku sektori õppeasutuse tüüpiliselt õpetajalt, on üldjuhul seda väiksem, mida kõrgemal haridusastmel ta töötab. Sama kehtib Eesti puhul.
- Kehtestatud õigusaktidest lähtudes on aastane õppetöö tundide arv alushariduse tasemel 1332 tundi aastas, põhikooli esimestes astmetes 592 tundi, põhikooli vanemas astmes 609 tundi ja üldkeskhariduses 574 tundi aastas (joonis 4).
- Tööajal täidavad õpetajad ka mitmesuguseid muid ülesandeid peale õpetamise, näiteks kavandavad ja valmistavad ette tunde, hindavad õpilaste töid ning suhtlevad või teevad koostööd lapsevanemate või hooldajatega. Keskhariduse tasemel on 63% õpetaja tööajast Eestis pühendatud muudele tegevustele peale õpetamise, vrd OECD riikide keskmine on 56%.
- Põhikooliõpetajate esmakoolitus kestab OECD riikides 2,5 aastast 6,5 aastani. Eestis kestab õpetaja esmakoolitus põhikooliõpetajate puhul tüüpjuhul viis aastat. Nagu peaaegu kõigis OECD riikides, omandavad kõigi haridusastmete tulevased õpetajad esmakoolituse läbimise järel kõrghariduse.
- Pidev professionaalne enesetäiendamine on kohustuslik kõigile üldhariduskoolide õpetajatele enamikus riikides, mille kohta on andmeid, ja Eesti ei ole erand.

Joonis 4. Õpetajate õppetööga seotud tööaeg, haridusastmeti (2021)

Seadusjärgne õppetöö tundide arv aastas,⁴ avaliku sektori õppeasutustes

1. Tegelik õpetamiseks kuluv aeg (Lätis v.a alushariduse tasemel).
 2. Võrdlusaasta erineb 2021. aastast. Vt üksikasju allikate loetelust.
 3. Keskmine kõrgis koolides kooliaasta algul õpetamiseks kavandatud aeg.
 4. Eesti puhul tüüpiline õppetööga seotud aeg, mida eeldatakse enamikult õpetajatelt, kui nende puhul ei kehti mingeid eritingimusi.
- Riigid ja teised osalised on esitatud kahanevas järjestuses õppetöö tundide arvu järgi aastas üldkeskhariduse tasemel.

Allikas: OECD (2022), tabel D4.1. Vt lisainfot allikate loetelus ja märkusi lisas 3 (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2022_X3-D.pdf).

StatLink 2 <https://stat.link/i9e1vk>

Fookuses on kõrgharidus

- 25–64aastaste kõrgharitute hulgas on Eestis kõige enam – 21% rahvastikust – magistrikraadiga inimesi, neile järgnevad 14%ga bakalaureusekraadi omanikud ja 6%-l inimestel on lühitsükli kõrgharidus. See erineb OECD keskmisest, kus kõige levinum on bakalaureusekraad (19%), millele järgneb magistrikraad (14%) ja lühitsükli kõrgharidus (7%). Nagu kõrgis teistes OECD riikides ja teiste osalejate hulgas, on doktorikraad vaid väikesel osal rahvastikust: Eestis on doktorikraadiga inimeste osakaal 1%.
- Üldjuhul kaasnevad kõrgharidusega mitmesugused kasud tööturul, sh kõrgharitute kõrgemad tööhõive määrad võrreldes madalama haridustasemega inimestega. Samas sõltub tööhõive-eelise suurus tugevalt õpitud valdkonnast. 2021. aastal oli tööhõive määr Eestis kõige kõrgem (91%) nende 25–64a kõrgharitute hulgas, kes olid õppinud info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat või loodusteadusi, matemaatikat ja statistikat ning kõige madalam (81%) nende hulgas, kes olid õppinud kunsti. Neid erinevusi tuleb siiski vaadelda kontekstis. Isegi kõige madalama tööhõive määraga valdkonna 25–64a kõrgharitute hõivatus oli 1,4 protsendi võrra kõrgem kui keskharidusega inimeste hõivatus (kõik valdkonnad kokku). See osutab, et õppevaldkonnast sõltumata suurendab kõrghariduse omandamine tööga hõivatuse tõenäosust.
- Ka töötasud erinevad õppevaldkonnast sõltuvalt. Eestis toob kõige kõrgema sissetuleku meditsiini- või hambaarstinduse alane kõrgharidus, sellele järgneb väikese vahega info- ja

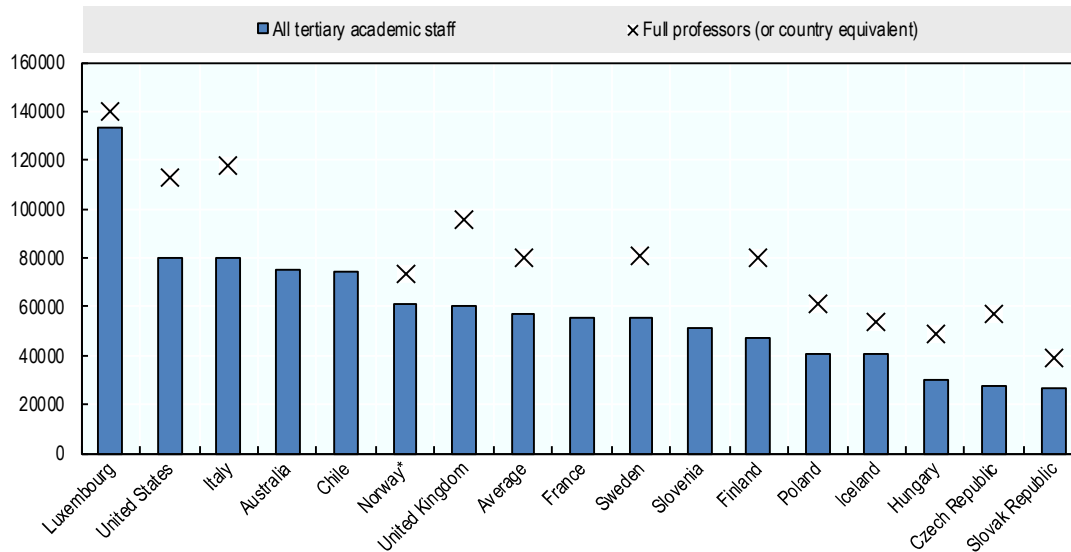
kommunikatsioonitehnoloogia (IKT). Kõrgharitustest teenivad kõige madalamat töötasu kunstialase kõrgharidusega inimesed.

- Vaatamata kõrgharidusega kaasnevatele kasudele tööturul ei lõpeta paljud üliõpilased nominaalajaga või jätvavad õpingud üldse pooleli. Eestis lõpetab nominaalajaga 43% bakalaureuseõppe üliõpilastest. Teistes OECD riikides ulatuvad nominaalajaga lõpetamise määrad 12%st 69%ni. Lõpetamise määrad kolm aastat pärast nominaalaja lõppu on enamikus riikides märgatavalt kõrgemad ja erinevused OECD riikide vahel mõnevõrra väiksemad. Eestis on kolm aastat pärast nominaalaja lõppu lõpetanud 64% bakalaureuseõppe üliõpilastest, vrd OECD keskmine 68%.
- Kõigis OECD riikides on kõrgharidusõpingute lõpetamise määrad naiste puhul kõrgemad kui meeste puhul. Eestis oli kolm aastat pärast nominaalajal lõppu bakalaureuseõppe lõpetanud 73% naistest ja 53% meestest. OECD riikides keskmiselt on avaliku sektori ja erakõrgkoolide lõpetamise määrades vähe süsteemseid erinevusi, aga arvud on riigiti erinevad. Eestis oli kolm aastat pärast nominaalaja lõppu lõpetanud 66% avaliku sektori õppeasutuste bakalaureuseõppe üliõpilastest ja 47% erakõrgkoolide üliõpilastest.
- Enamikus OECD riikides, sh Eestis, osalevad kõrgharidusega täiskasvanud madalama haridustasemega inimestest rohkem mitteformaalses õppes. 2021. aastal oli uuringule eelneva nelja nädala jooksul mitteformaalses õppes osalenud 22% Eesti 25–64a kõrgharitustest, aga ainult 6% nende keskharidusega eakaaslastest.
- Kõrgharidusõpingute alustamine toob üliõpilaste ja nende perede jaoks sageli kaasa kulusid õppemaksude, saamata jäänud tulu ja elamiskuludena, kuigi enamik üliõpilasi võib saada nende kulude katmiseks ka rahalist toetust. Õppetasu ja üliõpilaste rahalise toetamise poliitika on riigiti väga erinev. Eestis ei võta avaliku sektori õppeasutused õppetasu bakalaureuseõppe üliõpilastelt, kes õpivad eestikeelsel õppekaval, aga võivad võtta tasu ingliskeelsetel õppekavadel õppimise eest.
- Aastakümnete jooksul on asutatud riigi rahastusest sõltumatuid eraõppeasutusi, et rahuldada suurenenud nõudlust kõrghariduse järele. OECD riikides keskmiselt õpib sõltumatutes eraõppeasutustes 17% üliõpilastest, aga see määr varjab riikidevahelisi suuri erinevusi. Eestis õpib erakõrgkoolides 7% üliõpilastest. Sõltumatud eraõppeasutused küsivad magistritaseme õppekavade eest avaliku sektori õppeasutustest kõrgemat aastast õppetasu kõigis OECD riikides ja teistes osalevates piirkondades, mille kohta on andmeid, v. a Tšiilis ja Leedus.
- Osakoormusega õppe võimalus on oluline, et hõlbustada ligipääsu kõrgharidusele. Paljud osakoormusega õppivad üliõpilased ei saaks täiskoormusega õppida näiteks seetõttu, et peavad hoolitsema laste eest või õpingute rahastamiseks töötama. Eestis on osakoormusega õppivate üliõpilaste osakaal 7%, mis jääb alla OECD keskmise (22%). Võrreldes 2013. aastaga on see 7% võrra vähenenud. Osakaalu vähenemine on seotud 2013. aasta kõrgharidusreformiga, millega kehtestati tasuta õpe avaliku sektori õppeasutustes eestikeelsetel õppekavadel täiskoormusega (aga mitte osakoormusega) õppivatele üliõpilastele.
- Kõrgkoolide töötajad alustavad tööelu üldjuhul suhteliselt hilja, kuna peavad tööks vajaliku kvalifikatsiooni omandamiseks kaua õppima. Eestis on üksnes 4% akadeemilistest töötajatest alla 30 aasta vanad, mis on alla OECD keskmise (8%). 50aastaste või vanemate akadeemiliste töötajate osakaal seevastu on üle 40%, mis vastab OECD keskmisele.
- Kõrgkoolides töötajate palgad sõltuvad nende ametikohast. Professorid on akadeemilise hierarhia tipus ja seetõttu on nende teenistus akadeemiliste töötajate keskmisest kõrgem. Riikides, mille kohta on andmeid, ulatus professorite ja kõigi õppetööga tegelevate töötajate palgaerinevus 2014. aastal 7000 USDst Luksemburgis 38 000 USDni Itaalias (joonis 5). Kõrgkoolidel on üldjuhul koolidest suurem vabadus töötingimuste kehtestamiseks ning mõnes riigis võivad nad sisse seada oma palga- ja karjäärisüsteemi. Eestis kehtestavad kõrgkoolid palga- ja teised töötingimused oma regulatsioonidega riigi õigusaktide alusel. Naaberriigis Soomes seevastu on akadeemiliste

töötajate palk riigi tasandil kokku lepitud ja kehtestatud ning koosneb kahest elemendist: ametikohast sõltuv palk ja individuaalne tulemuspõhine lisakomponent. Üldjuhul on õppejõudude palgad madalamate haridustasemetega õpetajate omadest kõrgemad, aga kõrgemat kvalifikatsiooni ja oskuste taset arvesse võttes jäävad samasse suurusjärku (OECD, 2019^[1]).

Joonis 5. Avaliku sektori ja valitsussektorist sõltuvate õppeasutuste akadeemiliste töötajate keskmised aastapalgad (2014)

Täistööajale taandatuna ostujõu pariteete kasutades Ameerika Ühendriikide dollaritesse ümber arvestatuna

* Osales kõrgharidussüsteemide tulemuslikkuse indikaatorite projektis 2017/2018.

Märkus: Andmed hõlmavad kõigi riikide puhul ainult õppetööga tegelevaid akadeemilisi töötajaid. Soome, Itaalia, Luksemburgi, Norra, Poola, Slovakkia ja Sloveenia andmetest on välja arvatud lühitsükli kõrghariduses töötajad. Soome andmed hõlmavad ainult ülikooli ja Belgia prantsuse kogukonna andmed ainult rakenduskõrgkooli.

Allikas: Kohandatud „OECD (2016), Education at a Glance 2016: OECD Indicators“ põhjal, <https://doi.org/10.1787/eag-2016-en>.

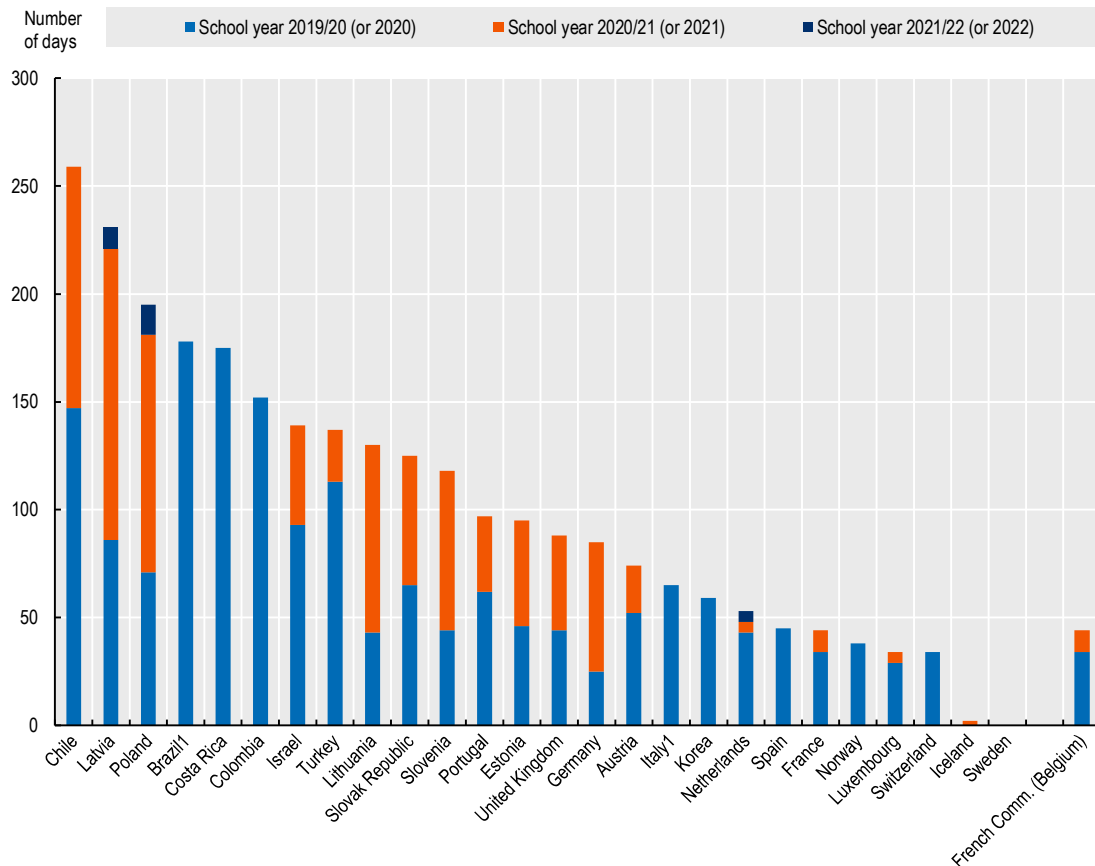
COVID-19: pandeemia teine aasta

- COVID-19 pandeemia katkestas 2020. aastal ja 2021 esimesel poolaastal tavapärase hariduselu ja viis koolide sulgemiseni kõigis OECD riikides. Enamikus riikides katkes kontaktõpe pandeemia algul 2020. aastal täielikult, aga 2021. aastaks olukord paranes ja enamikus riikides 2022. aastaks normaliseerus. Eestis olid üldhariduskoolid 2019/20. õppeaastal täielikult distantsõppel 46–51 päeva, 2020/21. õppeaastal 49 päeva ja 2021/22. õppeaastal jäid avatuks (joonis 6). Osaliselt rakendati 2020/21. õppeaastal distantsõpet 18 päeval.
- Pandeemia mõjutas ka riigieksameid. 18 riiki lükkas oma üldkeskhariduse riigieksamid 2019/20. õppeaastal edasi ja 10 riiki jättis need täiesti ära. 2020/21. õppeaastal lükati riigieksamid edasi üheksas riigis ja jäeti ära kuues riigis. Eestis muudeti riigieksamite ajakava ja eksamite tegemine oli vabatahtlik.
- Enamikus riikides uuriti distantsõppe mõju õpitulemustele eri haridustasemetel ja eri aspektides. Ka Eesti võiks hinnata pandeemia mõju põhi- ja üldkeskhariduses matemaatika, lugemise ja loodusainete valdkonnas. Sarnaselt paljude teiste riikidega uuriti Eestis selliseid aspekte nagu õpilaste ja õpetajate vaimne tervis ja heaolu.

- Erinevalt paljudest teistest OECD riikidest ei rakendatud Eestis riiklikke programme pandeemiast mõjutatud õpilaste toetamiseks. Põhi- ja keskkhariduse tasemel COVID-19 pandeemia mõjude leevendamiseks rakendatud meetmed hõlmasid õpilaste psühho-sotsiaalse ja vaimse tervise toetamist, õppeaja pikendamist suviste õpihuvilaagrite abil ja lisaõppe pakkumist.
- COVID-19 tõttu on paljudes OECD riikides suurenenud hariduse digitaliseerimine. Põhihariduse tasemel laiendati Eesti pandeemia tõttu digitaliseeritud hindamisvahendite/eksamite kasutamist, pakuti õpetajatele digiteemadel esma- ja täiendusõpet ja koolitati õpilasi digivaldkonnas.
- COVID-19 pandeemiaga seotud väljakutsed on toonud haridussüsteemidele kaasa lisakulusid. Esialgsed eelarvehinnangud osutavad, et 2021. aastal suurenes Eesti alushariduse eelarve veidi (nominaalväärtuses 1% ja 5% vahel), aga põhi- ja keskkhariduse tasemel tugevalt (enam kui 5%), ning kõrghariduse tasemel vähenes veidi (1% ja 5% vahel).
- COVID-19 pandeemia mõjutas enamikus OECD riikides tugevalt täiskasvanuharidust. 2020. aastal vähenes uuringule eelnenud nelja nädala jooksul formaal- või mitteformaalõppes osalenud täiskasvanute osakaal OECD riikides keskmiselt võrreldes 2019. aastaga kahe protsendi võrra. 2021. aastal jõudis osalemine mitteformaalhariduses siiski enamikus riikides tagasi pandeemiaeelsele tasemele. Eestis avaldus teistsugune muster. 2019. ja 2020. aasta võrdluses vähenes täiskasvanute osalemine formaal- või mitteformaalõppes kolme protsendi võrra, 2020. ja 2021. aasta võrdluses aga suurenes ühe protsendi võrra ja on jäänud pandeemiaeelsele tasemele.
- Noored täiskasvanud, kes pikemat aega ei õpi ega tööta (NEET-noored), võivad nii lühi- kui pikemas perspektiivis sattuda majanduslikus ja sotsiaalses mõttes haavatvasse olukorda. Pärast 18–24aastaste NEET-noorte osakaalu kasvu COVID-19 pandeemia ajal 2020. aastal suurenes nende osakaal ka 2021. aastal. 2021. aastal oli NEET-noorte osakaal noortest täiskasvanutest 15%, mis ületab COVIDi eelset taset.

Joonis 6. COVID-19st tingitud distantsõpe koolides (2020, 2021 ja 2022 esimene kvartal)

Täielikult distantsõppel õppepäevade arv põhikoolides, v.a koolivaheajad, riiklikud pühad ja nädalavahetused

Märkus: Selle joonise alusandmed on kogutud ühisuuringu raames, mis käsitles riikide reaktsioone COVID-19-le ja viidi läbi ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni (UNESCO), ÜRO Lastefondi (UNICEF), Maailmapanga (WB) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) koostöös. Teiste haridustasemete andmed on avaldatud: <https://www.oecd.org/education/Results-4th-wave-COVID-Survey-OECD-database.xlsx>.

1. 2021. ja 2022. aasta andmed puuduvad.

Riigid ja teised osalevad piirkonnad on esitatud kahanevas järjestuses vastavalt päevade koguarvule, mil põhikoolid olid 2019/20. (2020), 2020/21. (2021) ja 2021/22. õppeaastal (2022) täielikult distantsõppel.

Allikas: OECD/UIS/UNESCO/UNICEF/WB (2022).

StatLink 2 <https://stat.link/9e2s7x>

Allikad

OECD (2022), *Education at a Glance 2022: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/69096873-en>.

OECD (2022), "Regional education", *OECD Regional Statistics (database)*, <https://dx.doi.org/10.1787/213e806c-en>.

OECD (2019), *Benchmarking Higher Education System Performance*, Higher Education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/be5514d7-en>.

Lisainfo

Lisainfo “Education at a Glance 2022” kohta ja kõik indikaatorid: <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>

Lisainfo kõigi indikaatorite andmete kogumise metoodika kohta, allikaviited ja märkused riikide kohta lisas 3 (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2022_Annex3.pdf).

Üldinfo metoodika kohta: *OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics: Concepts, Standards, Definitions and Classifications* (<https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>).

Ajakohastatud andmed veebis <http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en> ja *StatLinks 2* viidete kaudu väljaande tabelite ja graafikute all.

Riigisiseste regioonide andmed valitud indikaatorite puhul *OECD Regional Statistics* andmebaasis (OECD, 2022). Riigisiseste regioonide andmeid tõlgendades peaksid lugejad arvesse võtma, et regioonide rahvaarv võib tugevalt varieeruda. Näiteks õpilaste arvu piirkondlikku varieeruvust võivad mõjutada õpilased, kes õpivad elukohajärgsest erinevas piirkonnas, eriti kõrgematel haridustasemetel. Piirkondlikud erinevused on suuremad ka juhul, kui analüüsi on hõlmatud mitu regiooni.

Uurige, võrrelge ja visualiseerige andmeid ja analüüsi, kasutades vahendit Education GPS:

<https://gpseducation.oecd.org/>

OECD kogus ja töötles andmeid COVID-19 aegse hariduse kohta, toetudes ühisuuringule, mis käsitles riikide vastuseid koolide sulgemistele COVID-19 ajal ja viidi läbi ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni (UNESCO); UNESCO statistikainstituudi (UIS); ÜRO Lastefondi (UNICEF); Maailmapanga ja OECD koostöös.

Küsimused adresseerida:

Directorate for Education and Skills

EDU.EAG@oecd.org

Tekst on avaldatud OECD peasekretäri vastutusel. Tekstis avaldatud arvamused ja kasutatud väited ei kajasta tingimata OECD liikmesriikide ametlikke seisukohti.

Dokumendi ega selles sisalduvate kaartide eesmärk ei ole kahjustada ühegi territooriumi staatust ega suveräänsust, rahvusvahelisi piire ega ühegi territooriumi, linna ega piirkonna nime.

Statistilised andmed Iisraeli kohta on esitatud Iisraeli pädevate asutuste poolt ja nende vastutusel. Selliste andmete kasutamisega OECD poolt ei piirata rahvusvahelise õiguse mõttes Golani kõrgendike, Ida-Jeruusalemma ja Läänekalda Iisraeli asunduste staatust.

Dokumendi digitaalsel või trükitud kujul kasutamist reguleerivad tingimused: www.oecd.org/termsandconditions/.

Käesolev tõlge on avaldatud OECD nõusolekul. Tegu ei ole OECD ametliku tõlkega. Tõlke autorid vastutavad täielikult tõlke kvaliteedi ja originaalile vastavuse eest. Kui originaali ja tõlke vahel on lahknevusi, loetakse õigeks originaaltekst.